

Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel

Tillsynsinstruktion

Produktsäkerhet

TILLSYNSINSTRUKTIONTillsynen över genetiskt modifierade livsmedel

Innehåll

1 Inledning.....	2
2 Lagstiftning.....	3
2.1 Godkännandeförfarande.....	3
2.2 Märkningskrav.....	4
2.3 Spårbarhet.....	5
3 Företagarens ansvar.....	6
4 Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel.....	7
5 Provtagning och analyser.....	8
6 Åtgärder som kontroller och analyser föranleder.....	10
7 Utmaningar i tillsynen.....	10
8 Mer information.....	11
Bilagor.....	11

Produktsäkerhet

TILLSYNSINSTRUKTION**Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel**

Denna instruktion är avsedd för tillsynsmyndigheter och livsmedelsföretagare. Eftersom Livsmedelssäkerhetsverket Evira inte getts någon normgivningsrätt i saken i fråga, kan Evira inte ge några bindande föreskrifter. Tolkningarna i denna instruktion är synpunkter hos den myndighet som leder livsmedelstillsynen på hur lagstiftningen borde tillämpas. I sista hand avgör en domstol frågor som gäller tillämpandet av lagstiftningen.

1 Inledning

Med en gentekniskt modifierad organism (gmo) avses en levande och fortplantningsduglig organism, såsom en växt, ett djur, en mikrob eller ett frö, vars arvs massa modifierats med hjälp av genteknik. Syftet med den genetiska modifieringen är bl.a. att höja växtskördens mängd och näringsmässiga kvalitet. Vid produktion av genetiskt modifierade (gm) livsmedel har utnyttjats genteknik (såsom djupfryst majs av genetiskt modifierad majs). Med genetiskt modifierade livsmedel avses också sådana livsmedel, som innehåller genetiskt modifierade organismer, består av eller tillverkats av sådana (såsom tacoskal, som tillverkats av genetiskt modifierat majs mjöl eller tofu, som innehåller genetiskt modifierat sojaprotein).

Genetiskt modifierade livsmedel är säkra. Genetiskt modifierade organismer eller livsmedel får inte odlas eller släppas ut på marknaden i EU, om de inte beviljats ett tillstånd av EU. Alla genetiskt modifierade ingredienser går i EU igenom ett mycket strängt godkännandeförfarande, som bland annat inkluderar ett yttrande från Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) om den genetiskt modifierade produktens säkerhet. Godkända genetiskt modifierade material har ingen skadlig inverkan på människans, djurens eller miljöns hälsa.

Ett omnämnande om den genetiska modifieringen syns i märkningarna på förpackningen. Konsumenten skall informeras om genetiskt modifierade arter eller ingredienser som tillverkats av sådana arter, som använts vid tillverkning av ett livsmedel. I förteckningen över beståndsdelar på förpackningen till livsmedlet skall omedelbart efter den genetiskt modifierade beståndsdel eller beståndsdelarna som tillverkats av en genetiskt modifierad art finnas omnämmandet "genetiskt modifierad/modifierat" eller till exempel omnämmandet "framställd/framställt av genetiskt modifierad soja".

Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel utgör en del av den normala livsmedelstillsynen, som bygger på livsmedelsföretagarens egenkontroll. Företagaren svarar för att hans produkter följer bestämmelserna och han beaktar genetiskt modifierade ingredienser i sin egenkontroll. För livsmedelstillsynen i praktiken svarar de kommunala livsmedelstillsynsmyndigheterna och Eviras besiktningsveterinärer enligt anvisningar från Evira. Myndighetstillsynen över genetiskt modifierade livsmedel bygger i första hand på kontroll av handlingarna. Som stöd för kontrollen av handlingarna kan man låta analysera tillsynsprover. Tullverket utövar för egen del likaså tillsyn över genetiskt modifierade livsmedel.

Vad Livsmedelssäkerhetsverket Evira vet förekommer det på den finska marknaden för närvarande (maj 2012) inte några livsmedel, som innehåller i EU godkända soja- eller majs sorter i halter som överskrider märkningsgränsen 0,9 %. I tillsynsanalyser har ändå påträffats livsmedel som innehåller genetiskt modifierade material i halter som överskrider märkningsgränsen utan att detta angivits i påskrifterna på förpack-

ningen. Enligt analyser av stickprovsnatur som Evira gjort och information som erhållits från Tullen har också ickegodkända genetiskt modifierade arter (såsom den kinesiska rissorten Bt63 och den kanadensiska linsorten FP967) konstaterats i livsmedel på marknaden. Brotten mot bestämmelserna har ändå varit få och felen i märkningskraven enstaka fall.

Mer information om genetiskt modifierade livsmedel och bl.a. resultaten av tillsynen finner du på Eviras webbsidor

http://www.evira.fi/portal/se/livsmedel/tillverkning_och_forsaljning/produktionsfatt/genetiskt_modifierade_livsmedel/

2 Lagstiftning

Genetiskt modifierade livsmedel regleras av:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG
- Livsmedelslagen 23/2006
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet (den s.k. allmänna livsmedelsförordningen)
- Statsrådets förordning 910/2004 om de nationella arrangemang som ikraftträdandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder förutsätter så, som den ändrats genom statsrådets förordning 135/2008

2.1 Godkännandeförfarande

Enligt förordning (EG) 1829/2003 får i Europeiska gemenskapen marknadsföras endast sådana genetiskt modifierade livsmedel och foder, som godkänts i EU. Odling av en genetiskt modifierad växt kräver likaså ett godkännande. Från och med år 1996 har i EU godkänts flera genetiskt modifierade livsmedel och foder (majs, soja, raps, bomull, sockerbeta och potatis). För odling har i EU godkänts endast två genetiskt modifierade majs- och potatissorter (läget i maj 2012).

Som statsrådets förordning 910/2004 säger lämnas tillståndsansökningar gällande genetiskt modifierade livsmedel och foder i Finland till Evira, som tjänar som nationell kontaktkommission i fråga om gmo-ansökningar. Säkerhetsbedömningen och godkännandet av genetiskt modifierade livsmedel och foder sker centraliserat på gemenskapsnivå. EFSA ger ett yttrande om den i ansökan avsedda produktens säkerhet och lämnar sitt yttrande till kommissionen, medlemsstaterna och sökanden för kommentarer. Efter att ha mottagit EFSA:s yttrande ger kommissionen ett förslag till be-

slut, som behandlas i sektionen för "genetiskt modifierade livsmedel, foder och miljörisker" under kommissionens ständiga kommitté för "livsmedelskedjan och djurhälsa".

Evira har som uppgift att förmedla handlingar såsom tillståndsansökningar, yttrande-begäranden och yttranden mellan tillståndssökanden (tillståndsansökningar lämnade i Finland), EFSA och behöriga myndigheter. Evira har också som uppgift att se till att de sammandrag av tillståndsansökningarna som sökanden utarbetat och EFSA:s yttranden om ansökningarna är tillgängliga för allmänheten. Allmänheten har möjlighet att kommentera EFSA:s yttrande på sitt eget modersmål i 30 dygns tid.

Mer information om hur genetiskt modifierade produkter godkänns och bl.a. en tabell över genetiskt modifierade livsmedel och foder som godkänts i EU finner du på Eviras [webbsidor](http://www.evira.fi/portal/se/evira/sakenheter/genetiskt_modifierade_produkter/hur_produkter_godkanns/) under http://www.evira.fi/portal/se/evira/sakenheter/genetiskt_modifierade_produkter/hur_produkter_godkanns/.

2.2 Märkningskrav

Genetiskt modifierade arter eller ingredienser tillverkade av sådana som använts vid framställning av ett livsmedel skall enligt förordning (EG) 1829/2003 anges i påskrifterna på förpackningen. Livsmedelsföretagaren skall ha förfaranden, med vilka han säkerställer att kraven i förordningarna följs och att konsumenterna ges tillräcklig information:

- Om ett livsmedel består av fler än en ingrediens, skall omnämmandet "**genetiskt modifierad/modifierat**" eller "**framställd/framställt av genetiskt modifierad/modifierat [ingrediensens namn, såsom soja]**" stå inom parentes omedelbart efter den aktuella ingrediensen i ingrediensförteckningen.
- Om en ingrediens anges med ett gruppnamn (såsom "kryddblandning"), skall orden "innehåller genetiskt modifierad/modifierat [organismens namn]" eller "innehåller [ingrediensens namn] framställd/framställt av genetiskt modifierad/modifierat [organismens namn]" stå i ingrediensförteckningen.
- Om det inte finns någon ingrediensförteckning, skall omnämningarna om genetisk modifiering tydligt finnas på något annat håll i påskrifterna på förpackningen.
- Om ett livsmedel saluhålls oförpackat, skall informationen ges på ett bestående och tydligt sätt i presentationen av livsmedlet eller i dess omedelbara närhet.

Ovan nämnda omnämningarna kan också stå i en fotnot till ingrediensförteckningen, men de skall då tryckas med minst samma teckenstorlek som teckenstorleken i ingrediensförteckningen. Om ett livsmedel saluhålls förpackat i små förpackningar, skall informationen ges på ett bestående och tydligt sätt i presentationen av livsmedlet eller i dess omedelbara närhet eller på förpackningen med en teckenstorlek som är tillräckligt stor för att den skall vara lätt att få syn på och läsa.

Märkningskraven tillämpas ändå inte på sådana livsmedel, som innehåller godkänt genetiskt modifierat material i en mängd som understiger 0,9 % av varje enskild ingrediens i livsmedlet. Förekomsten av ingrediensen skall ändå vara oavsiktlig eller tekniskt oundviklig. För att påvisa detta skall företagaren kunna förelägga myndigheterna bevis på att man vidtagit lämpliga åtgärder för att undvika förekomst av sådant material.

Förordningen tillämpas inte på livsmedel framställda med hjälp av genetiskt modifierade organismer. Det avgörande kriteriet är om det färdiga livsmedlet innehåller material härlett av en genetiskt modifierad utgångs ingrediens. Därför gäller märkningsskyldigheten inte fermentationsprodukter producerade med hjälp av genetiskt modifierade mikrober, såsom tillsatser, aromer och vitaminer, om det inte längre finns kvar av den genetiskt modifierade mikroben i den slutliga produkten. Tillstånds- och märkningskraven i förordningen tillämpas inte heller på sådana produkter, som erhålls från djur som utfodrats med genetiskt modifierat foder eller behandlats med genetiskt modifierade läkemedel.

Lagstiftningen förbjuder inte särskilt en frivillig märkning, i vilken man säger att genteknik inte använts vid framställning av ett livsmedel eller att en produkt inte innehåller genetiska modifierade beståndsdelar. Evira har utarbetat en separat instruktion om användningen av den frivilliga påskriften "producerat utan genteknik" på livsmedel och foder¹. Enligt instruktionen:

- **Livsmedel som kan innehålla genetiskt modifierade ingredienser** (såsom livsmedel som innehåller soja, majs eller ris) kan förses med märkningen, om halten gm-material är 0 % (= detektionsgränsen), inte det gränsvärde som de nuvarande författningarna kräver dvs. 0,9 % (= tröskelvärdet). Också en liten förekomst av gm-material i produkten betraktas som vilseledande i den mening som avses i 9 § livsmedelslagen. Ett livsmedel får uppges ha endast sådana egenskaper, i fråga om vilka det avviker från andra motsvarande produkter.
- **Livsmedel som inte kan innehålla genetiskt modifierade ingredienser** (såsom morot, havregryn, blåbärssylt etc.), får inte alls förses med en sådan märkning.
- Den frivilliga märkningen "producerat utan genteknik" eller "gm-fritt/gm-fri" kan användas på **livsmedel av animaliskt ursprung** (såsom kött, ägg eller odlad fisk) endast i sådana fall, då djuret inte i något stadium av dess levnadslopp utfodrats med genetiskt modifierat foder

2.3 Spårbarhet

Enligt förordning (EG) 1830/2003 skall genetiskt modifierade material som släpps ut på marknaden vara spårbara. Med spårbarhet avses att genetiskt modifierade organismer och livsmedel som framställts av sådana kan spåras i alla stadier av utsläppandet på marknaden från en företagare till en annan utmed hela produktions- och distributionskedjan.

¹ Eviras instruktion 10017/1: Användning av den frivilliga märkningen "producerat utan genteknik" på livsmedel och foder

Den företagare, som först släpper ut genetiskt modifierade organismer på marknaden, skall säkerställa att den företagare som tar emot produkten får skriftlig information om:

- att produkten innehåller en genetiskt modifierad organism eller består av sådana organismer och
- att den genetiskt modifierade organismen i fråga i samband med godkännandet för utsläppande på marknaden tilldelats en unik identitetsbeteckning, såsom majs Bt11 (SYN-BT011-1).

Då produkter (livsmedel och foder) tillverkade av genetiskt modifierade organismer släpps ut på marknaden, skall företagaren säkerställa att den företagare som tar emot produkten får skriftlig information om:

- vilka ingredienser som tillverkats av genetiskt modifierade organismer eller, om produkten saknar ingrediensförteckning, information om att produkten tillverkats av en genetiskt modifierad organism.

För handlingarna över genetiskt modifierade produkter har fastställts en förvaringskyldighet på 5 år efter varje transaktion. Företagaren skall ha system och standardiserade förfaranden som gör det möjligt att bevara och administrera handlingarna och identifiera den företagare, från vilken varan levererats (leverantörsspårbarhet) och den företagare, till vilken varan levererats (kundspårbarhet).

3 Företagarens ansvar

Företagaren, såsom importören eller tillverkaren, svarar för att hans produkter följer bestämmelserna. Han skall identifiera och hantera de kritiska styrpunkterna i fråga om livsmedelslagen och produktbundna krav. Säkerställandet av att de genetiskt modifierade ingredienserna följer bestämmelserna skall likaså ingå i företagarens egenkontroll. I planen för egenkontroll skall vara antecknat hur man säkerställer sig om att en råvara eller en produkt motsvarar den beställda. Tillverkaren skall således ha vetskap och visshet om använda råvaror (soja, majs, kinesiskt ris eller kanadensiskt lin) är genetiskt modifierade eller inte. Det skall i första hand verifieras till exempel med hjälp av ett av varuleverantören erhållet partibundet avtal, en försäkran eller ett analysintyg. Lagstiftningen kräver att genetiskt modifierade organismer eller produkter i alla stadier av utsläppandet på marknaden utmed hela produktions- och distributionskedjan skall åtföljas av information om att produkten innehåller genetiskt modifierade organismer eller ingredienser eller består av sådana. Informationen om genetisk modifiering skall ges i påskrifterna på förpackningen.

Särskilt i sådana fall, då en företagare har som mål att undvika genetiskt modifierade ingredienser i sin produktion, skall han för sådana produkters del, som eventuellt innehåller genetiskt modifierade ingredienser, från fall till fall bedöma av vilka produkter det är nödvändigt att ta egenkontrollprover och hur ofta dessa skall tas. Behov av att undersöka egenkontrollprover uppstår till exempel om företagaren av en eller annan orsak har skäl att misstänka att en produkt strider mot bestämmelserna (till exempel utgående från RASFF-varningar eller information som erhållits på något annat sätt). Om en företagare tidigare använt genetiskt modifierade råvaror eller produkter i sin

verksamhet och byter ut den till ett parti, som inte är genetiskt modifierad, skall han med hjälp av analyser säkerställa sig om att produktionslinjerna och lokalerna mellan partierna fått rengjorda från genetiskt modifierat material på ett ändamålsenligt sätt. Om en företagare på sina produkter använder den frivilliga märkningen "gm-fritt/gm-fri", skall han partibundet med hjälp av analysresultat påvisa att produkten inte innehåller genetiskt modifierade ingredienser. Företagaren skall också beakta att särskilda importkrav² uppställts för risprodukter som importeras från Kina.

Om en företagare uppdagar eller får veta att en produkt som han tillverkar eller saluhåller inte uppfyller kraven i lagstiftningen, skall han vidta åtgärder för att återkalla produkten från marknaden och informera konsumenterna. Noggrannare information om återkallelser och företagarens skyldigheter finner du på Eviras webbsidor under http://www.evira.fi/portal/se/livsmedel/tillverkning_och_forsaljning/aterkallelser/. Evira har också utarbetat en separat instruktion om återkallelse av ickegodkända genetiskt modifierade livsmedel och foder³.

4 Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel

Som stöd för tillsynen har Evira utarbetat denna tillsynsinstruktion, i vilken ingår en kontrollblankett med ifyllningsinstruktion (bilagorna 1 och 2) och en provtagningsinstruktion och provtagningsblankett (bilagorna 3 och 4). Framöver sparas och inrapporteras gm-tillsynsinformationen med hjälp av tillsynsinformationssystemet KUTI.

Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel utgör en del av den vanliga livsmedelstillsynen, som bygger på livsmedelsföretagarens egenkontroll. Myndighetstillsynen över genetiskt modifierade livsmedelsråvaror och färdiga produkter verkställs med hjälp av kontroller och eventuella provtagningar inom egenkontrollen. Syftet med myndighetstillsynen över genetiskt modifierade livsmedel är att utreda hur väl livsmedelsföretagarna i sin egenkontroll beaktat tillsynen över genetiskt modifierade livsmedelsråvaror och färdiga produkter, om företagarnas egenkontroll är tillräcklig och om den uppfyller kraven i förordningarna om genetiskt modifierade livsmedel. Med det vill man säkerställa konsumentens tilltro till att produkterna är äkta och påskriftena riktiga. Myndighetstillsynen över genetiskt modifierade livsmedel bygger i första hand på tillsyn över handlingarna, eftersom gmo-analyser är dyra och kräver särskild analytik. Som stöd för tillsynen över handlingarna kan livsmedelstillsynsmyndigheterna också kontrollera att påskriftena på förpackningarna håller streck och vid behov med hjälp av analyser utreda om en produkt innehåller genetiskt modifierat material eller inte.

Kontroller utförs i antingen livsmedelsproduktionsanläggningar, storhushåll eller importföretag, där råvaror eller produkter (soja, majs, kinesiskt ris och kanadensiskt lin) som eventuellt innehåller genetiskt modifierade ingredienser hanteras. Kontrollerna borde allt enligt möjlighet koncentreras till början av verksamhetskedjan såsom tillverkningsplatserna eller de första importörerna. Eventuella kontrollobjekt är till exempel bagerier, köttberedningsanläggningar, produktionsanläggningar som tillverkar olika typer av färdigmat, centralkök och importörens lager.

² Kommissionens genomförandebeslut 2011/884/EU om nödgärder avseende icke-godkänt genetiskt modifierat ris i risprodukter med ursprung i Kina

³ Eviras instruktion 10019/1: Instruktion om tillbakadragande av icke godkända genetiskt modifierade livsmedel och foder

De kommunala tillsynsmyndigheterna och Eviras besiktningsveterinärer

De kommunala livsmedelstillsynsmyndigheterna och Eviras besiktningsveterinärer utövar enligt instruktioner från Evira tillsyn över hur egenkontrollen fungerar och verkställs inom deras verksamhetsområden. Tillsynsmyndigheterna har som uppgift att kontrollera om företagens egenkontroll är tillräcklig, om de till exempel blivit medvetna om eventuella genetiskt modifierade ingredienser, om handlingarna som krävs verkligen finns och om spårbarheten fungerar. Därefter kontrolleras vilka egenkontrollåtgärder som i praktiken vidtagits i företaget och om dessa varit tillräckliga.

Om en företagare inte utför de undersökningar som ansetts nödvändiga i planen för egenkontroll, skall myndigheten ta proverna och låta analysera dem. Myndighetsprover skall tas också, om man har skäl att misstänka att en råvara eller en produkt strider mot bestämmelserna. Det är också önskvärt att myndigheterna inbegriper kartläggningsundersökningar som hänför sig till genetiskt modifierade livsmedel i sina livsmedelstillsynsplaner.

Regionförvaltningsmyndigheterna

Regionförvaltningsverken leder och handleder de kommunala myndigheterna och beaktar också tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel i sina revisioner.

Eviras roll

Evira svarar för att få den nationella livsmedelstillsynen att fungera på ett riskbaserat, effektivt och jämbördigt sätt med hjälp av ledning, utbildning och kommunikation. Med tanke på det har Evira för de genetiskt modifierade livsmedlens del utarbetat denna tillsynsinstruktion med bilagor. Evira planerar och koordinerar också mer omfattande riksomfattande provtagningsbegäranden och tillsynsprojekt som kräver särskild sakkunskap.

Tullverket

Tullverket utövar enligt sin egen tillsynsplan tillsyn över att ickeanimaliska livsmedel som införs från länder utanför EU och från andra EU-medlemsstater till Finland följer bestämmelserna. Tullverket tar årligen cirka 100-200 gm-prover av livsmedel som innehåller soja, majs, ris eller lin.

5 Provtagning och analyser

Såväl företagaren som tillsynsmyndigheterna har i vissa situationer skäl att med hjälp av analyser säkerställa att överensstämmelsen med kraven blir verklighet.

Provtagningen inriktas riskbaserat på sådana råvaror och färdiga livsmedel, som eventuellt innehåller gm-ingredienser (såsom **soja, majs, asiatiskt ris (särskilt kinesiskt ris eller pakistanskt eller indiskt basmatiris), kanadensiskt lin eller kanadensisk raps**). De ekologiska produkterna omfattas likaså av tillsynen. Proverna skall allt enligt möjlighet tas av sådana råvaror i tillverkningen, som enligt handlingarna inte innehåller genetiskt modifierade material. Så kan man utöva tillsyn över produkter som kommer ut på marknaden i början av deras produktionskedja. Om prover tas av färdigt förpackade produkter, skall de tas av sådana produkter, som **inte försetts med en påskrift** om genetisk modifiering.

Det lönar sig särskilt att beakta kinesiska risprodukter, i vilka det på senare år påträffats rismodifieringar som inte godkänts i EU. Kommissionen antog den 22 december 2011 ett beslut (2011/884/EU) om nödgärder avseende icke-godkänt genetiskt modifierat ris i risprodukter med ursprung i Kina. I beslutet har räknats upp de risprodukter med ursprung i Kina eller som sänts från Kina som skyldigheterna gäller. Man har också intensifierat tillsynsåtgärderna för att kunna förhindra att produkter kontaminerade med olovliga rismodifieringar släpps ut på marknaden i Europeiska unionen. Tullverket idkar importkontroll enligt denna författning.

Av **långt processade** produkter (såsom majsstärkelse, stärkelsesirap, maltodextrin, sojalecitin, sojasås eller oljor) lönar det sig inte att ta prover, eftersom produktens förädlingsgrad begränsar verifieringen av DNA:t och analyserna då inte lyckas.

Om det finns sådana produkter på marknaden, som är märkta med **"GMO-fritt/GMO-fri"** (ickeanimaliska livsmedel), skall dessa inkluderas i provtagningsplanen.

Provtagningsobjekten kan vara till exempel:

- **Majs**
 - majskolv
 - majskorn (bl.a. råvara till popcorn)
 - rostade majskorn/färdigt popcorn
 - mjöl, flingor, gryn
 - frukostflingor (bl.a. corn flakes)
 - färdiga snacks (bl.a. ostbågar)
 - färdiga tortillor
- **Soja**
 - sojaböner
 - mjöl
 - protein, koncentrat och isolat (som sådant eller texturerat)
 - tofuprodukter
 - sojamjolk och förädlingsprodukter av sådan (bl.a. yoghurt)
 - proteinhydrolysat
 - sportpreparat (särskilt mellanmålsstänger som härstammar från USA, proteinpulver eller energipreparat)
- **Ris**
 - asiatiska (särskilt kinesiska) risprodukter
 - pakistanskt eller indiskt basmatiris
- **Lin**
 - linfrö eller linfrökross som härstammar från Kanada

Framförallt sojaprotein används mycket ofta i olika livsmedel, såsom köttpiroger, karelska piroger och annan färdigmat och i olika köttberedningar (såsom kebabbkött, knackkorv, grillkorv, strimlad skinka eller smaksättningspreparat) och djupfryst mat. Produkterna som är riktade till vegetarianer är också ofta sojabaserade.

6 Åtgärder som kontroller och analyser föranleder

Då de kommunala myndigheterna eller besiktningsveterinärerna uppdagar försummelser eller förseelser skall de vidta sådana åtgärder som avses i Livsmedelslagen 23/2006. Det kan föreligga behov att vidta åtgärder antingen omedelbart i samband med kontrollbesöket eller i ett senare stadium utgående från resultatet av analysen av provet.

Om en företagares åtgärder i avsikt att säkerställa att kraven i livsmedelslagen eller de produktbundna kraven uppfylls inte är tillräckliga, skall myndigheten ge företagen en uppmaning eller befallning att rätta till läget.

Om en råvara utgående från analysrapporten innehåller en godkänd genetiskt modifierad ingrediens i en mängd som överstiger tröskelvärdet 0,9 % (beaktande metodens expanderade osäkerhet), krävs en märkning om genetisk modifiering på de produkter som tillverkats av råvaran i fråga. Företagaren skall lämna mottagaren av livsmedlen som tillverkats av råvarorna skriftlig information om att preparaten tillverkats av en råvara som innehåller genetiskt modifierat material. Företagaren skall också intensifiera egenkontrollen i fråga om råvaruanskaffningar. Om en färdig produkt åter innehåller godkänt genetiskt material i en mängd som överstiger tröskelvärdet 0,9 %, men förpackningen saknar märkning om genetisk modifiering, skall företagen uppmanas rätta till påskrifterna på förpackningen till de produkter som finns kvar i lager och intensifiera egenkontrollen. Produkten behöver inte återkallas från marknaden.

Förekomst av ickegodkända genetiskt modifierade material i ett livsmedel leder alltid till att produkten återkallas från marknaden och i fråga om halten tillämpas då nolltolerans (= 0 %).

7 Utmaningar i tillsynen

Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel är synnerligen utmanande. Tillsynsmyndigheterna måste ändå hålla sig à jour i fråga om förekomsten av genetiskt modifierade livsmedel i Finland, eftersom saken är intressant ur bland annat konsumenternas, massmediernas och politikernas synvinkel.

Inhemska företagare kan importera till landet färdigt förpackade livsmedel som t.ex. innehåller genetiskt modifierad soja (såsom stänger avsedda för idrottsmän) och som saknar påskrifter om detta. De som importerar sådana produkter som eventuellt innehåller gm-material borde vara särskilt uppmärksamma, eftersom t.ex. gmo-lagstiftningen i USA inte kräver några påskrifter på genetiskt modifierade livsmedel.

Extra utmaningar med tanke på analyserna och tillsynen har de fall bidragit med, då i EU icke godkänt genetiskt modifierat material (såsom det kinesiska riset Bt63 eller det kanadensiska linet FP967) uppblandats med livsmedel som redan finns på marknaden. Importörerna till sådana produkter har svårigheter att få tillförlitlig information om ursprunget till ingredienserna i produkten. Genetiskt modifierade arter som inte godkänts i EU kan finnas också i andra livsmedelskategorier, men ofta är det så att analysmetoderna som krävs för påvisande av dessa inte genast är tillgängliga.

Produktsäkerhet

TILLSYNSINSTRUKTION**Tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel**

En grupp för sig utgör de långt processade majs- och sojabaserade ingredienserna (såsom olja eller stärkelse). Att analysera dem är svårt, ja rentav omöjligt, eftersom något genetiskt modifierat DNA just inte längre kvarstår i produkterna.

Att upprätthålla en kostnadsförmånlig, men samtidigt effektiv tillsyn är utmanande. Gmo-analytiken är dyr och en representativ provtagning kräver flera prover. Särskilt för förpackade livsmedels del skulle en representativ provtagning som rekommenderas kräva mycket stora mängder prover. Därför har huvudvikten också lagts på tillsynen över egenkontrollen. Utmaningen med en sådan tillsyn som bygger på handlingar är ändå, att lagstiftningen inte ställer några krav på handlingar som betraktas som godtagbara.

8 Mer information

Mer information om tillsynen över genetiskt modifierade livsmedel ger överinspektör Sanna Viljakainen (tfn 050 464 9354, e-post: sanna.viljakainen@evira.fi)

Diger information om genetiskt modifierade produkter, lagstiftningen och tillsynen som hänför sig till sådana och om arter som godkänts i EU finner du bl.a. på Eviras webbsidor under

http://www.evira.fi/portal/se/evira/sakenheter/genetiskt_modifierade_produkter/

och på Europeiska kommissionens webbsidor under http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/gmfood/index_en.htm.

Bilagor

Bilaga 1	Blankett för kontroll av egenkontrollen av genetiskt modifierade livsmedel
Bilaga 2	Instruktion om hur blanketten för kontroll av egenkontrollen av genetiskt modifierade livsmedel fylls i
Bilaga 3	Instruktion om provtagning av livsmedel för analys med tanke på eventuella genetiskt modifierade ingredienser
Bilaga 4	Provtagningsblankett

Denna tillsynsinstruktion med bilagor och övriga instruktioner finner du på Eviras webbplats www.evira.fi > Blanketter och anvisningar > Genetiskt modifierade produkter.

Förra versionen 26.4.2011

Ändringar i jämförelse med den förra versionen:

- Hänvisningarna till kraven på riskprodukter som importeras från Kina har uppdaterats i enlighet med gällande lagstiftning.
- Stycket 5 har preciserats.
- Telefonnummer har uppdaterats.
- Små ändringar i ord och stavningar, tillägg och uppdateringar.

